

PP.1-59M/8/82
693

rec
12/3/45

H. Mohlabe R34/82
Bethany Mission

⁵⁶⁹³ Chieftainship
ind. Kxosi

P.O. Frichardsdal
20/1/186 26/2/1945

Kxosi ya setšhaba sa xa Mohlabe ke Mohlabe, leina la setšhaba ke Ba tubata, ba bina tlou. Byale Kxosi na ya dikxōrō tša mo setšhabeng ke Mašumi, ba kxōmana Papela, Maseta, Makōkōrōpō, Mangale le Ratama. Mašumi. Ke kxōšana o beilwe ke Kxosi, ka baka la xore Mašumi le Mohlabe ke bana ba mosadi ka o tee, byale Mašumi ke wa pele Mohlabe. Ke le kxōthwane, byale ka baka la xore Mašumi o be a sa kwe ditaēlo tša papamē, Morena seopane, a tšeya manaka a pula afa Mohlabe, ka xoriabo e rile xe papamē, bōna, e huile, Mašumi a šitwa xo šumiša manaka a pula, byale moratho a kxona xo a šumiša. Ke xoriabo xwaba le mpherepere, xo fihtela ditaba dieya Mašate xa Mašepēē Bopedi, byale Morena a tōmela batho ba xaxmē, xe ba fihtile ba lutiša ditaba, ba

fumana xone dils kamoka mahu
 o file lekhōthwane, byale bare len-
 tlu la mahu xa letabotwe, wena
 Mašumu, tloxa mo, mahututu xa
 lle se leteng ka setee, a le mabedi.
 Ke xe Mašumu a tloxa le sethā-
 ba se sengue a ya Mabaneeng
 Monamalla, a dula xōna, fēla
 ka morato xa mengwata e se
 mekae, yaba Mašumu wa boya
 ore, thobela a ebe šebešebe, Mohla-
 be are, waxana, banna bare, batho
 o xa barakue ke botōši, mo ba sabo-
 eleng ke teng maruping ba boēla,
 le xōna xo lwa tša šaka ka letee,
 mōlesetše a dule; badimo ba ka
 xo ēmela xa mpe, xe dira difinile
 ke yēna a tloxo xothuša, o seke
 wa bōna ba faladi wa šaka
 ngwaneno. Yaba Morena wa m-
 udumella xo dula. Byale ka xe
 ana le sethāba are, a ba buše, f-
 ēla xe ditaba dimopalešē a dikl-
 iše xonna. Mašumu o bina tloxi

Sereto sa xaxwê xe a etêta ore,
 Ke nna Maduma wa sekweše mo-
 namalla xa nna kopa dibarudi,
 xone kxomo k xware mokho, ke boya-
 setōdikane moseteng xa-ra Madome
 a mohlaka, mo mabudi a fetšaxo
 mabêlê. Sexōdikane keiša moanō
 ke boya satalataleng. O dula mo-
 tong wa Mabōtana, o laala
 ba axi ba mota o we xamōtō
 le ba kho ba ba dulaxo Saleng.
 Xe bana le metato diathōma tša
 a kwa ke yēna, xe dipadile xwa
 ba yēna a ba išaxo Mošate.
Qikhōrō tše direrō ka fase xaxwê
 ke Mangale okima nane, esale a
 senêla xa Mohlabe, xe ba elwa
 le Makxotho, byale ke mokxōmana
 yo moxalo, kxorong ya Maduma,
 Kabaka la xone kxōrō ya xa Papela
 eile ya tšeya mosadi xa Mangale
 byale mosadi a ba kngwana wa
 ngwananyana, byale ka xe ba xa
 Papela ele malome wa Mohlabe

693 K34/82

4

a ya a tšeya motlaxolo wa Mong-
ale, a tla a bēlēta kxoxi. Ke xore
Popela ka makxolo wa dikxoxi
tša xa Mohlabe.

Popela. Ke motubatsa, o bina tlou.
O tšwa le ba xa Mohlabe mobatsw-
ato, yēna o tšena ka noxi kxotong-
ya mošate. Ka se mokxōmana ke
makxolo wa Mohlabe, noka banwa
mongwana, moto ke mabōtana.

O kakwa bale xe ba ēpēla wakw-
a bare, mongwana mongwana
roja thopi badika, Mongwana
bokame byaka, roja thopi badika,
e ale, roja thopi badika, ale, roja
thopi badika. Ke xore ngwana yo-
mongwē a seke a le bala, noka
ya mongwē, ke mowe xo tšeiwa
xo mohumaxeli.

Masete. Ke motubatsa, o bina tlou.

O tšwa le ba xa Mohlabe moba tšw-
ato. Yēna ke mokxōmana wa ka
mošate, o dula le kxoxi felō xo
tee, ba dula ntwaneng. Masete

le Mohlabe ke bana ba monna ka mala-
 pa, byale mmato Masete, ebe e le mamony-
 a diine, a saje dijō, e nore mohlomong
 are, ke sa yo bōna disete, ke xore dijō
 tše orenq xe odija, wa xa peletša
 pelo. Byale e rile, xe morwa wa ma-
 monyadine a xotšie, mmame a bole.
 Ila morwa waxaxuē, xore o tsebe
 xore, nna papato, xa nthate, dijō tšaka
 ore, ke Masete, byale ka xe ngwan-
 a a bōna le ka mahlō, a dumela
 xore ke tšerešo, dumela nna. Ya-
 ba mokhalabye wahwa, ka morato
 xa lehu la xaxuē, xoile xwaba le
 ntwa, ya dira. Byale, bare a xotšie
 bana ba kxoš'i pele, byale ka xe e le-
 lapa le le nyatšiwatō, bare, ngwana
 wa mamonyadine, a tšue, are,
 matena ke yakwa, xo tšwa ke ya
 tšwa, fêla le tsebe xore, nna xa
 se nna wa xa Mohlabe, ke nna,
 wa xa Masete, le na ba xa Mohla-
 be e tšwang re tla le šala mora-
 to. Yaba banna ka moka ba thōma

xo makala, ba leka xo mutšiša, a ne
 le nkwile, xo kwaa xa xotšale, ke rialo
 ke nyana xo atiša meloko ya rena,
 xa ke re mohlomong ke tla letloxele,
 a wa ke nna wa lena. Lehono mo-
 loko wa xa Masate o atile, kudu
 kudu ke batseta, ke bōna ba rōngwago
 mašōšing a mangwê. Makôkôrôpô,
 ke motubatse, o bina klan, ke motšo yo
 a dulago nakaneng (xodimo xa moto)
 o theletšitše, se sengwê le se sengwê
 se se hlaxaxô, xe a ekwa mokxoši o hlab-
 iwa, yêna o letša phalafala a hlabi
 mokxoši wa xore sebata kxome, bokê-
 te bya xore, a kitimêla xōna, mame
 mokxoši wa pele o hlabilego, monna
 yo mongwê le e mongwê, o swanetše
 xoba xōna, monna yo a šalago, Makôk-
 ôrôpô, o swanetše xommetša mošate,
 byale ba mošate ba modine molato,
 yêna maputšo wa xaxwê, ba tla mo-
 fa se uwe molifi a tla xolefa ka šo-
 na. Mošomo wa xaxwê o moxolo ke
 xōna xoleletša phalafala. Kxoirong ya

693

K34/82

7

mošate o tšena ka noši. Raxanya
 Ke motho yo aile mo a tšhara a fihl-
 êla ka kxorong ya mošate, byale are
 xe a thōma xo butšišetša xore mošate
 ke kae, matseta wa mošate are, ke
 xōna mo, a thōma xo makala, byale a-
 re, morena waka, ntumedisetše xo m-
 orena xore, ke kxopêla xo dula mo.
 Byale matseta a dira byale, kxošya
 re, a o šupile ke mang, xo tšena
 mo, yaba matseta ore, a wa ke xo
 setebe naxa thabêla. Morena are
 motše, xolokile, xatla fêla re moro-
 ma. O bina nane, ke lelako la Banare-
 ng, fêla o ka fase xa pušš ya Moh-
 labes. Ba faladi kamoka, ba ka fase
 xa taolo ya Masumu, ke dikxōrō
 tše, Malesa o bina thšwene, Tselane
 o bina kau xoba phuti, Moyêne
 o bina nku, Šadi, ke mathe Matubatsa
 o bina tlae, Thobetsane o bina Noko
 , Nkwane o bina phuti, Maxomane
 o bina Phala, Mašilu o bina phuti,
 Morêma o bina phuti, Thekwane

693 K34/82 8

obina phuti, Byane obina
 Šokane obina nku, Maile obina
 nku, Lokweng obina phuti, Sekxoka
 obina nare, Morei obina Tau,
 Keuele obina phuti, Makxopa o
 bina noko, Sešane obina nku
 Sebaše obina hlau Mōla obina
 hlau, ke leloko la Batubatse, Seelise
 Seelise obina hlau Mahofe obina
 hau Maletō obina marabê.
 Byale dikxōrō tšena dibadilwego
 tše tša ka xōdimo di ka fase xa
 Mašumu.

Kxōši. Morena xa bōnwe ke batho
 ka moxa, o bōnwa ke beng ba kxōrō
 byale ka batšeta le ba kxōmana.
 Bedithšaba xe ba re, ba nyaka
 xo mōna, ba ba šupa motho yo mo-
 nquê, eseng wa madi a borêna,
 xore, xe ba ka molaya, xe ntwa e
 lwe, bare, re pentšê, kxathe xa
 se yêna, mohlomong yo nouwe ereng
 o nyaka xo mōna o swene le rum
 u la xo molaya, byale xe a molaile

a nokwa xore kxoži e saphela a hr
 ôme xo makala xore, kxoži ya bokete
 ke ile ka e bolaya, byale taba ya xo ma-
 katša o saphela. ke rumu le we le bo-
 lelwa o ke sehla se bareng ke m
 morômella, ke xore ke dinamama tša ba-
 tho, mesobô, e we eveng xe ba šema-
 nyana bare xe ba bolla, ba ba ripa,
 byale ba e šimela, yare xe yo mile ba
 e hlakanya le dihlare tše dingwe,
 byale xe a dutši a bona kxoži, xe
 kxoži e tloxa, byale a tšeya moriti-
 wa xaxwe, a hlakanya le tšona,
 ke moxa o nyakela moštlwa, a fokla
 ka morômella, byale a fumana
 sehla se se xolo, a o kôkôkêla, are
 xa ke kôkôtele wena, ke kôkôkêla mo-
 rena mokête, byale ke moxa ohlabo
 ke madi ahwa. Moko yo mongwe xe
 a finya mošate o swanetše xo du-
 la kxorong, byale a dumediše moxâtši
 wa mallô, yêna o tla tšeya maduma
 a iša xo matseta, byale matseta a
 finletša xo morena. kxoži xe ba bolêla

693 K34/82 10

ka yēna, bare, morena monēte, byale
 ka xe bare, morena Mohlabe, babitša
 ka sefane saxaxwē, fēla leka lei-
 na la xaxwē, a no le bolēla, eseng
 ka ka mehla, le xōna kudu kudu
 xo bolēla ba kxōmana le ~~ba~~ metseta.
 Kxaxi e ngwē le engwē, e ka fumana
 serētō se se swa ka medinō ya
 xaxwē. Byale ka sekwatapeng, o be a
 e tēka ka xone, ke yēna makhasakhasa
 wa tšatši la xofiša, ke nna le xaka le k-
 xolo, lewe, xo kileng xwa tšabēla man-
 tšana a masila. Ke xone lehung la
 morena Rakxolokwana Mahlo, xo ile
 xwaba le mpherepere, ele xone more-
 na o ile aye, xe a babya, ba malapa
 a maxolo ba seke ba mohlōkōmēle
 ba mošišingwa, byale elitō ka
 maka a laēla Mantšana, byale
 ka xe batho ba kxale ebe ba dumela
 motho yo a kxōnato xo na neša pula,
 xe ba nyakisīša ba fumana xone
 dilō ka mona morena o dilatšē mo-
 sadi, byale xwa thōmeta mokenete

693

K34/82

ke xe Mantšana a thšabu sexōrwana,
 a, a etla a dula xa Mohlabe, a
 tloxe le sethšaba se sengwê. Mo-
 hlabe a fihla a moa moxêla, a dula
 mengwananyana, byale ba Makhut-
 tani, ya ba tloxa sexōrwana, ba
 tla xa Mohlabe, ya Mantšana
 o thšabêla (Balloon) Makhut-
 ni. Byale xe letšutši le fiša ka ma-
 atla, mabêlê a ehwa, sekwatape-
 ng, o be a fêla a eya xo Mohuma-
 xadi Mahlô, xo loba pula, e ne, ma-
 bêlê a butšime. Ke kabaka lewe a
 ethetaro ka xo malo. Dijong xe xo-
 lewa, merôpô etletšô kxôrô, kxôzi etšeya
 moxôpô pele le morôto, yaba xōna ba ka
 thōmato xoja, le xōna a tla ba bôtša xore
 dišô dijô šê tšime e tšang, bare, thō
 bêla, xe ba feditšê xoja, masotane
 ba swala merôpô ba iša malapeng a
 bōyōna. Ke xona le byala byale, ba bo-
 tliša kxorong. Ba tlara molata wa
 bōna bare, a thšele, o tla thōma
 ka xo thšella batho kamoka, yere

693 K34/82/2

xe ba e netšē, ke moka a xē setō-
 ka setee, a fihle pele ka morena
 a a kwatame ka dikhuni are,
 thōbēla, ke moka kxošī, epe xō yēna
 e nwa ngwanaka, ke moka a nwa
 e, are batho ba ē netšē, a fe more-
 na setō. Byale morena yena o
 tlaya ka nošī wa pitšeng, xe a
 thōma xo iša setō ka pitšeng, ba
 re, morena, xe a e nwa, ba re
 thōbēla a difōloxēle madibeng a
 bōtšōna, byale byale xo fihlēla a
 fetša setō, xe a bōeletša ~~ba~~
 ba no moko boxa byale ka pele,
 xo fihlēla a hōra, setō sa mafe-
 llō, o sefa molata wa xaxwē
 ke xone xo šupetsā xone morena
 o hōše. Byale mathšedi o thōm-
 a xo thšella batho. Xe boe ya xo-
 fēla, o dira byale ka pele. Ke mo-
 rena a e nwa, motho e mongwē
 le e mongwē, o swanetšē xo le
 setša xonwa, a bōke morena,
 xe a ka nwa naē sebaka ka setee

693 K34/82 13

Ke molato o nyatā morena, baah-
 lodi ba motlema a nthā kxomo
 xoba kxomo tšepadi. Ke motho a
 boledišana le kxoši, o kwatama
 ka dikhuru, xe ele kxorong xo bolê
 lwa ditaba o ema ka maoto.
 Melaō na dijō tša kxoši. Ke ele di-
 jō tšē byale ka maxōbē, ka moka di-
 swenette xoya kxorong, morena a
 seke a ja a le moši, xobane ba ka
 malaya, xe batho ba sešona o
 bitšā bana ba xaxwē, a ja na-
 bo, kxoši xa eji dijō e le tee. Ba-
 la le byōna, ba lisa byale xore, kx-
 oši seke a nuēla ka ntlong,
 o nusa le-ban banna, mowe
 morena a nuxō xōna, mosadi
 xa ba tamele, xo dula banna
 fêla, basadi ba nwa bya bōna xe
 šele. Dijō tšōna ka moka o a
 peēla ke basadi ba xaxwē, fêl-
 a kxoši ona le mohlanka waxa-
 xê, mohlanka yo, o moapeēla, morō-
 tō, o byale ka nana, le xomešetia

693 K34/82 / 4

mahepa, dilô tšeme a dirêlano ke
e mohlanka wa xaxê, ke xane a
ka no dija a le tēe, a upye a bo-
laê ke mohlanka wa xaxê.

Kxârô le meloko ya kxoši. Batho ba e-
leto lešika le kxoši, Mašumu, Papela,
le ~~Ma~~ Masete, kamoka xa bōna ba
bina tlou. Lešika le le axileng k-
xapfi le mošate ke Masete, Mašū-
mu le Papela ba dutšê kxole nyana
le mošate, fêla motho yo moxolo
xobōna ke mašumu, modirō wa
xaxwê o ahlola, byale o latêla ke
masete, ke mokxōmana wa ka mo-
šate, Papela ke makxalo wa
dikxoši. Masete ke morumiwa
fêla xa rumiwi xo ya xobitšā
batho ba melato, o rumiwa dikxo-
šing tšê dingwê, byale ka xe le
tšatš: lefisa ba morōma Makhutš-
wi, xore bana ba aswa Morena,
ke maka pula ene. Mošomo wa
xaxwê a mongwê ke xo apêla
morena dinama, le melato ya ka

mošate ba ahlola naē, xe kōma e balla
 ke maxalo wa kōma. Xe e le ditabeng
 tša xolaola naxa, xolaola Mašumu le
 Mohlabe le yēna Masete le Popela
 ba ka noba xōna, fēla ke ditsebe,
 le mašemo a laolwa ke ba Moša
 te. Ba xa Popela mošamo wa
 bōna o maxalo ke bo mofa badi-
 mo, ka baka la xore dikxoši tšē
 dihwilepo ke ditloxele tša bōna.
 Ke bōna ba hlōkōmēlano mabitla
 a dikxoši, selō se sengwē le se
 sengwē mabapi le tša badimo
 ditseba ke bōna, empa xa se ding-
 aka, e se, ba mošate ba ya dingak-
 eng, xolaola, byale xe ngaka e ka-
 re badimo ba belaela, ba swa-
 netšē xobatsā Popela, empa ding-
 aka tšē dikxolo mona le fase
 le ke baxa Mošene.

Lehumō, ba lešika la ka mošate, xa ba
 huma kamoka, ka baka la xore xa bafi-
 we selō moxorong, kantle le xore mo-
 tho, a e qēkēle, sewe ba se fum.

693 K34/82 16

anato ke xoja dinamama fêla, dilô ka
 moke ke tša kxosê, le mohumamadiri
 a xaxwê yo moxob. Wa fumana yo
 mongwê wa lešika la mošate a
 humile, o humišitšê ke medirô
 ya xaxwê, xoba elikxoma tša xony
 ala baredi ba xaxwê. Ke a ka no
 lebella xo ahlola melato, xe e fedile
 a lebella xo ja dinamama, a seke a
 šôma selô, o tla fumana e le
 thšuwana, le lapa la xaxwê le ka
 seke la xola, fêla le xaxolebyale bohle
 ba swanetšê xo kwana le kxoxi; kxoxi
 le yôna ka no e kwane na bô.

Taba koba molaô o mongwê le o mo-
 ngwê, o a nyakato xone a ohlaxiše
 sethšabeng, o swanetšê xo boleditšê
 na le beng ba kxôô pele, ere xe ba
 dumelana naê, a kxone a bitšê pitšê
 ô a ba tsibišê, xe banna ba leka xox-
 e ba bolêla, ke bôna ba batlaxo thū-
 ša ka mantšu mo sethšabeng.
 Ahloka xox dire byale, beng ba kx-
 ôô, ba yo êma le sethšaba bare,

693 K34/82 17

a taba e hlaxile byang morena, rena
 se sutsebe, ke moka xōna mowe di-
 taba disinyerile, e se ino krozi e
 baēla, e bolēla le beng ba kxōrō, di-
 taba dikxone diloka.

~~#~~ Basadi ba lesima la botsoi, bōna ba
 hlōkōmēla mohumaxadi, ke yēna yo a
 ba laolato, e mpa ba kxōmana ba basadi
 ba xōna, bōna ke bōna ba bolēlato dit-
 aba tša mohumaxadi sethšabeng
 sa basadi. Le sedinyana, manaba
 a tšena nateng, byale yaba ba-
 nna ke mabyeta, byale mohumaxadi
 o batšā basadi, xone banna ba a-
 thšaba, byale manaba a tlilo re bola-
 ya, basadi e mellang ka maoto
 re o lwa nabo, ba mpe ba re fetv-
 e, byale xe banna ba e kwa polēlo
 e, ke moka ba tšata maatla a xo
 lwanthšā le naba. Xo byale le
 thšemo ya mōšā, krozi e bolēla
 le banna xone ba swanetšē xo le
 ma muāta, xa ba feditšē xo le-
 ma, mahumaxadi, o swanetšē

893 K34/82

19

Thobela Masumu papamē Mankohe
Moyafefe Masumu papamē
Madimabe Sadi papamē Mpe
Masenkêle Raxanya papamē Makhitê
le, Ngwana - Mokwatsa Sekx-
obela Mafefera ke mohum-
axadi, lešika la xaximê ke laxa Papela. Dik-
xomo tša xo motšeya, ke dikxomo tša se
thšaba le tša kxōrō, kxoši ehlaba mokxoši
wa xore, se nyaka xo tšeya mmamê le-
na, byale kxōrō e ngumê le e ngumê, e nthša
se e lexō le sōna, ba iša mošats, xa ele
Masumu, Masela bōna ba nthša kxom
o kxomo. Ka xo dira ka mokwasa o ba dišela
xore, motho e mongumê le e mongumê a
tsebe xore ke yēna mohumaxadi. Ka baka
le we modirō o mongumê le o mongumê, xe
are, banna baka nthušeng, yo mongumê
le yo mongumê, o mothušša ka pele pele.
Byale ka xohlatola thšemo ya maōta, ke-
xore thšemo ya setšša, mabêlê a yōna
a laola ke Mohumaxadi le kxoši, empa ke
mabêlê a kxōrō, motho ya byale ka bam baē-
ne, baja ōna, le dibōrya, le ba melato.

693

K34/82

20

Le mošomo wa xobōta ntlo, basadi
 ba ya xo e bōta, xamōtō le xo sekēla
 byane, banna ba e axa, ba ba ba axa e
 nyūē ya baēne, le yōna e bōta ke ba
 sadi. Basadi ba xoxi ba tšhiša mo-
 humaxadi xo šila mela wa byala
 le xo rōba dixong. Ka xobelatše le xe
 kxoxi e ka tšeya mosadi xoba basadi,
 ka moxato a yo tšeya kxoxi, ka moka
 ba swanetše xotima mellō. Mafefera
 ke yēna tima-mellō. Mosadi yo a
 latelaxo Mafefera ke Dithšila Mohlabe
 byale mosadi yo ke wa lešika la xa
 mabakane, makholo wa xaxiūē baile ba
 mothopa, byale kabaka la xore le tšopi-
 wa e le la xoxi, ba napa bane ke
 rena ba xa Mohlabe, le lehošo ke ba
 xa Mohlabe, empa bana ba bōna, re
 na ba xa Mohlabe re eba tšeya. Dix-
 omo tšā xo monyala, oile a nyadiwa
 ka dipudi tšā malōpe, ke xore tšā
 kōma, ka xoriālo ana moxadibō.
 Wa boraro Maphoto kevele, ke lešik-
 a la Bakōne, oile a tšeiwa ka di-

693

K34/82 21

Kxomo tša Kxōrō, ke xore tše batho ba lefatsa
 melato ka tšona, ke yēna a na moxadibō
 wa bone Mokxatli, ke wa lešika la xa
 Taile ke Bakōne. Ke yēna oile a tšei-
 wa ka dikxomo tša Kxōrō. Wa bohlaño
 Makwatse Sekhobēla ke wa lešika
 la Bakōne. Ke yēna oile a tšeiwa
 ka dikxomo tša Kxōrō. Ke mosadi wa
 moadi a mabedi, oile a hlala Morena
 Mahlabe a tšeano le le Kxōthwane
 la S. Mahlabe bare, ke Maleseng,
 byale moxolwane aye, ke moka nka
 se sa xotšeiša mosadi, o nape o du
 le naē, a wa, a dula naē, empa
 a bêtšē. Wa botholela Mampu-
 ni. Ke wa lešika la xa Thobetšane
 o tšerue ka dikxomo tša Kxōrō. Wa
 bosupa Makōšē ke wa lešika la
 Bethoka ba xa Mogeno ba bina nku.
 O tšerue tšerue ka dikxomo tša
 moredi wa Mapefere, leina la moredi
 ke Matsebe. Wa xo pheta menwa-
 na mmedi Thobela ke wa lešika
 la xa Mašumi. O tšerue ka dikxomo

693

22

K34/82

tša kxōrō. Wa xo phetha monwana o tee
 ke Mpyaape Madummi, ke lešika la xa
 Madummi, fêla ba xa Madummi ke leš.
 ka la xa, Mohlabe. Wa lesome ke Ma-
 dimabe Saai, ke lešika la xa Mohlabe.
 Bedi bya bōna Mpyaape Madimabe
 le bōna batšenne ka dikxomo tša kōm
 a. Wa lesome le matsō ka o tee ke
 Masenkêle Raxampa, ke wa lešika
 la Bāncareng, yēna o tšenne ka di-
 kxomo tša Maredi wa Maphalo, leim
 a ke Mašilu, ke ngwetši wa Ma-
 phalo. Basadi bana ba kxoši, yo mong-
 wê le yo mongwê wa se šomêla,
 ka ntle ke Mohumavadi. Ke molaō
 xone kxoši e tšee basadi ba bantši
 xone xe Modimo o ka tšuša wa mo-
 fa le šaba, matse wa morena o
 tie, manaba a seke a tšena, le
 xe motho a fihla mošate a fuma-
 ne e ke matse o moxalo, le mawe
 Morena a nato xōna wa seke wa
 xo tšeba. Dinko tša bōna diaxiwa ka
 xo latêlana ka xo tšeiwa xabōna, kantle

693

K34/82

23

le ya Mohumaradi, yêna le xe baka nom-
 atšêya morato, ya xaxwê e swanetšine
 xo axiwa pele, byale tša ba bangwê di-
 axiwa ka xolatêlana ka boxolo bya bôna.
 Ntlo ya Mohumaradi e swanetšê xo-
 ba xare, dintlo tšê dintšê dibeka ma-
 zhekô, byale tša ba ratho ba kxotši di-
 be ka mathhekô xa motse wa moxolo
 wa bôna. Ya batho ba baaxileng kxale
 fsi le kxotši, ebe ka mathhekô xa tša
 ba ratho ba Moena. Byale mohloko
 medi wa kxôšô, ke xore moxotši wa
 mollô, ke Masete ka moswananya
 o mongwê le o mongwê o tota e sa-
 le xosasa a xaxwê xotša mollô. Mohu-
 maradi tša lapa la xaxwê wa šoma
 yêna ka noši, le dijô o dira ka noši,
 nka none ditô tša tša mesomo ya
 lapa o šoma ka noši. Makxâmana
 yo a laolato tša kxôšô ke Phašiki
 Mahlabe, ke yêna yo a laolato tša
 kxôšô, ka baka la xore bana ba kxotši
 ba ka seke ba laola tša kxôšô, batho
 ba ka babolaya. Phašiki ke morwa

693 24
K34/82

Melakane, ke yêna mongwa ka kxô-
rô, fêla xa se ngwana wa kxôzi.
Modirô wa xaxwê, ke xohlwa le kxôzi
a mofokatš'a, byale yêna ka tšatši le
le ngwê, kxôzi o mofa kxomo, le tšemo
ya xaxwê e lema ke setšaba le xohl-
axola.

Basadi ba kxôzi kxôzi e tšena
basadi ka mephato, mephato o mong-
we le o mongwê, o tšena mosadi.
Byale ka xonalo, ba swanetše xohl-
mphana ka mephato ya bôna, yo mong-
wê le yo mongwê, ke a bitša yo mongwê
ê o mitša ka ina la basadi, ke ana
le ngwana o mitša ka leina la ngw-
ana wa xwê, yêna ke a raba ore,
ke a dikwa xoba ka a raba, xoba ke mo-
xolo xoba yo mongwana, ba no swabana bya
lô. Hlomphô e ya bôna ke ya mo batša
bile, tšatši le yo mongwê a omana le
yo mongwê, banna le tiba ditsebe, ka
xobane le sapa la basadi ke le lebe ku-
du, ba batšana tša kxole, le batlabo
ba batšana, mohlomong ba ba swara

693 25
K34/82

na ka diatla, la lamôla le sa ehloke.
 Mo boesa mohlomong tša fêla, xe disa-
 fêla, banna ba motse ba swanetše
 xo tsata ba ba sekisa, ya nato le phôs-
 ô, ba malella xone wena o lebile, bya-
 le yola wa xohloka phôsô, xe a kane ke
 naka xolifiwa, kxôzi e swanetše xo
 nthša selô elefe, ka baka la xone ke
 dimpja tša xaxinê dilomane. Dita-
 ba tšena tša basadi bamomma ka o-
 tee xe balwele, wena monna o ka
 seke wa kxona xo diahlola, diahlola, ke
 banna ba bangwê, kabaka, la xone,
 xe o kane wa diahlola, mooadi yo
 mongwê le e mongwê, o tshelētšitše
 xone otlareng, xe oile wa bôna yo
 mongwê malato ke moka, yêna
 a sa rakisa malato, ore a ntate.
 Ke moka lehloyô eba le lexalo, le xoxo
 bolaya a ka xobalaya. le yêna Mohu-
 matadi o noba a omana le baxadika-
 ne, le xolwa ba noba baalwa, fêla
 xe mahadikane a ka xobatsa Mohu-
 matadi, xa xona malato, kabaka la

693 ^{K34/82} 26

xore ke ngwana wa xaximê, le xe a ka
 re a molefe kxōži, o tla nonthša selō sa
 kxōrō, a molefa, biale xa xothuše selō
 ka xore dilō tša kxōrō, ke tša xaximê,
 morwa wa xaximê, o swanetše xore
 xe a xola a fumane tšona. Bahlanke
 ba ka mošate, ke bana ba kxōži le bana ba
 ba rathe ba kxōži: Tšana ba kxōži:

Mafefera xoba Maphefō bana ba xaximê ke bo:

Matššubeng mahlanke, ke yēna yowe
 a swanetšero xodula setulong xe papa
 xē a huile. Banenyana ke bo:

Mmalawa, le Matsēbē. Ba dithšila
 bašemanyana, ke bo: Morabudi, Nxanya,
banenyana Maphatane le Tšie.

Ba Maphalo o na le ngwana wa
 ngwanenyana ka otee Makidu.

Mokkatli le yēna o na le ngwana
 wa ngwanenyana ka otee Makla-
ko. Mampuru ba basemanyana
Nqwathšentone le Matsšwebele. Ba-
 nenyana Memoale le Mapolosane.

Maakoše bašemanyana Pueludu le Maxw-
aše, banenyana Matsēbē, le Makōma.

693 27
K34/82

Thobela ke bana ba banemana fêla
 Mabyle le Matsie. Mpya ona
 le bana ba basemana ke boi. Nyati,
 le Hlabakalla. Maelimabe ona le
 ngwana wa ngwanemana ke Mo-
 tšwaxole. Makxwatse ke mōpa
Masenkêle monna o hule a se-
 so a ba lengwana. Basadi bana
 ba tseba bana xore, nna ke latêla
 yo, yala le yêna byale byale, le bana le
 bōna bya ba byale kuele oka ba bōna
 xe ba lōma mabêlê a maswa, xoth-
 ôma ngwana wa mohunaxadi ka
 morato wa mosadi yo e molatêla-
 xo, byale byale xo fihlêla ba fella.
 Batho kamoka yo e feta mong kxosi ba
 matsaba, e nore xe ba bōna xore o hka
 lifile ke modisa, ba motloša ba maiša
 xa malome a xue, ô xōlêla xōna, ba mo-
 khōabiša xore ba xadikane ba ka mola ya
Mahlang ele monna ke xore le soxana
 ba swanetše xoya xo mitša, le xōna ba
 rakise xo matšêla mosadi, kabanka la
 xore a katla a kxahla ke basadi ba

693 28

K34/82

papatê, ba tloxa ba molaya. Batho ba ba-
 xolo mo sethšabeng, ba swanetše xore
 bore xosa bae ba dumeditša morena,
 xoba dikla le mera xa difêle, xê xōna
 le mošomo ba fêla ba thuiša morena.
 Xo bile xona le kōpêlo e ngwê bare, ore
 xo tšota o ê moreneng, o bolêla tša ma-
 ka le tša xore-reša, thsebi xa e bolawe
 Baredi ba sethšaba le moelirō wa
 mošate, ba ba romêla mošate xê ba nk-
 hša peu xo lema thšemo ya Mohum-
 axadi, le xōna ke banenyanana ba ban-
 a, e seng ba ba bōnayo kxweddi, xe ba
 boya temo yomongwê le e mongwê, o
 tšwa a ruwele le ngata la dikxong-
 ba yo dibeya lapeng la Mahum-
 xadi. Ke ele xo topa marula xōna, ba
 e thoma ka noši, ke xore ba xodile
 ba thoba ba nyaka xo bolla. Mošate
 mo ~~sto~~ sethšabeng o tee fêla, le
 Mašumu e noba le kale, le xe yo m-
 ongwê yo marolo wa mo sethšabeng
 a nyaka xotšya kōma o swanetše
 xo dumeditša xo morena, xo bē yēna

a modumelaro, Byale ka hernetšane
 Malatši ke mophalaborwa o tšw-
 a a tšwa kōma Phalaborwa le Šo-
 Kane, empa ba xolo mo setšhabeng
 bōna e be ba saate xo tšwa kōma.
 Empa batho ka moka ba laola ke
 Masumu, fēla ba buša ke Mo-
 hlabe. Byale ka ditšwanetō tše ba
 didirarō, xe motho a dirile byala, o tšh-
 a pitša ye sebero a isa xo Masumu,
 Masumu a dirwa, yēna nguana
 o mongwē le o mongwē o swala byala
 byo bušiki a buša mošate, ke xore
 o lefa dibetō tše a dirwelexo, byale
 te baka hlaba xomo ba ntšha le hlakoni
 ba isa xo yēna, yēna Masumu ka noši
 wa swala a isa mošate. hona xa le yē
 ka nthe le xore, xe a tšhō mo yena a
 sepela o ja. Ke xomo fēla e bare
 xo xe bahlabile ba bexa mošate, di-
 ruiwa tše dingwē tšona xa dirwa
 molato. Ke Masumu a ka a hlo-
 la molato o moxole wa dikxomo, o
 byale ka baloi xoba pālayano le

693 K34/82 30

hlalanō, o swanetše xo nthša pudu
 a yo beta mošate xore ke be ke
 tswere molato wa xore, xo e leletš
 a ka moswana xe molato o tšatš
 le, xore morena le yēna a dule a
 tšeba.

Bana ba Kxosi. Ngwana yo mongwē
 le yo mongwē o phela lapeng la mmatš,
 fēla ntlo yōna ba rōbala ntlo ka etee, xe
 ele bašemanyana, le dijō ba ja felō xatee
 Kxorong. Banenyanana le bōna ba rōbala
 thaka, ka ngeng ya dijō, yo mongwē le
 yo mongwē o ja ka lapeng la bo, bane-
 nyana xa baje thaka, empa basadi bōna ba
 se xo tšola ba Kxobekana lapeng le le ngwē
 le ba le bōnaxo, ba bitšana ba ja xōna, yo mo-
 ngwē le yo mongwē a tšwa a tswere bo-
 xōbe bya xaxē. Thutō e Kxolo mo baneng,
 ba ba tšuka, xore wa bōna ngwana mo-
 tše ke o moxolo, mmatšwe matšete ke mo-
 loi, waaka a xobitša xaba wa bōna ngw-
 ana wa xaxwe, ba xobitšetša tša xaja
 ka thekš o xane, xe ne o kike a bolaya
 ba ba ngwē, bare o kike a bolaya mo-

693 31
K34/82

Kête le mokête, xe ele ngwana yo a
 kwana, o tla kwa xe a na le dipelo a
 ka seke a kwa, byale ngwana wa xose
 kwe xa xole, o kwa mênô e sale a ma
 šweu. Ba rutina le xore xe motso yo
 moholo a bafa sebo ba moxêle ka etla
 tše pedi, xe o ka moxêla ka seutla ka
 setee, o lahla fase, ke moka wa topa
 wa ba o fôôfôra mabu ka aiatla
 byale ke wena moya, a o hlomphe ba
 baxolo. Thuto e ngwê ke ya xo arabêla
 xe motso yo moholo e xobitša, ya bašema
 nyana, bare, kama, xoba papa, ya ba
 nenyana, wa araba xoba ke adikwa
 xoba papa. Ke mošema nyana a bit-
 ša ke mmatê, are eé, khathe ngw.
 aneyana o nohlomphe byale ka xe a
 hlomphe ba nna are, wa araba.
 Thuto e ngwê ke xore yo mo nyana xa-
 na motêba, xe yo moholo a motoma wa
 kixima, ngwana wa merêba, o ja
 merêba, ke xore le xe ba eja se se
 batse baka se mofe, kantle le xore
 a fe ke mmatê. Empa ngwanawa

693 32

K34/82

mohuta o, o leša batswadi dihlong.
 ke bana ba batswadi ba tšišaxo xe-
 rēka boloi ka bōna, ba molaya ka
 dithori, ele xore mmatē le yena a
 tsebe dithori. Nguana o seke wa ba
 le me-rēba, o tla phela matšatsinyana
 ke ele ka ngeng wa bana ba batho ba
 bangwē xe bahlakane, nguana xa hlom-
 phe ya mangwē, le xore yo ke mang, xa-
 bana taba, ke tšaka ka etee, batla
 ba hlomphe mohlaba e ya kōmeng, ke
 mohlaba o we ba tlabaro le tsebo ya xore
 motho yo ke kxōzi ya rena. Ke ba le
 mo-ētong ba mitšā ka xore ke xw-
 aše, xe ba loxa ba ba xela keina la
 marato wa bōna, ba ana ka keina
 la kxōzi ya bōna, male ka xe bane ma-
 dikwa ba xwera ba Mathšobeng.
 Ke ele baxolo ba tsešaba xa barate-
 xo kwa motho ana, yo ke nguana wa
 a kxōzi, ka bana la xore bana babolape
 batho fēla, xe ba leka mathekō, bōna
 ba noba ba utswa bane, nguana
 wa kxōzi. Ke melato e sekwa kxoro.

693 33

K34/82

ng, ka babe xōna, le xe baaka noba xōna
 xa ba babe selō, mohlant ba tšeyaxo ba-
 radi ba swanetše xo hloka mēla xone
 melato e sekwa byang, ka sebaka
 seme yo a nyakato xo ēma a taba
 wa dumēlēlwa, le xe aile a seke a
 khona xo bolēla, xana taba ke la khorong-
 xa lešalwe morato, monna ke sekhatē-
 kōmeny wa tšena, ka moswana o
 tla kwa xone dibolēlwa byang. Ka lona
 le baaka le ba rutiwā melaō. Ke eka
 le bašemanyana ba swanetše xo di-
 ša dikxomo, le medirō e e diraxo
 ke bašemanyana ba bangwē, ba
 noba ba dira ka mokwā o baaka
 khonata ka ōna. Ke baaka le setša
 dikxomo tša ja mabēlē xoba xo sima
 se sengwē, masinyetswa o swa-
 netše, xoba tiya, xone ka moswana
 ba seke ba tsota ba bōeletša.
Kxosi e be wa byang. Kxosi a ekhe-
 kiwi, o nobēlēla a tšibya xone ke kh-
 oši, se tima - mollō ke yēna a bēlē.
 xaxo kxosi. le xe kxosi e ka tšea

693 K34/82 34

ya basudi ba bantšhi pele, fela mafetšhong
 a tšeya setima malle, ke yena yo mo-
 xolo xo bona. ke khoši e ka leka ka maas-
 tla xore o nyana xofa bohoši ngwana
 wa mamoratiwa, ya banna bašeti
 ba le moxile xore, morena o hlokošetše
 ngwana wa mamoratiwa, ba leka ka
 maatla xore ba molaē, motho yo we a
 molaileng, xe bakanya dingakeng tša-
 ya tša motiya, batho batla leka xo m-
 othšakiša, xe ba hlalošetša khoši xore
 ngwana wa xaxo, o balaila ke monete,
 xe are, sepeleng le mitša a tle mo,
 bakeng sa xore, ba mitše bare, xo-
 yena thšaba ke moka a thšaba
 a thšela noka ba moxomela, ba bo-
 ēla morato, bare morena motho yola
 o nišile, o thšetše noka ya moxomē-
 la, ke moka difedile kabaka la xore
 motho a thšela noka xa ba sa mo-
 xakiša. Mohlang khoši e hwašo, o swa
 netše xoboya. Mohlmasadi ke mma
 xō khoši, kabaka la xore o tšenne
 ka dikomo tša sethšaba, ka xoriale

693

K34/82

35

Ke mmatō kхоѝ le sethšaba. Ba-ruwa
 ba kхоѝ e kaba ba bantši, fēla kхоѝ
 e e tee, ya a teng, o bamša botōki, ba
 balaya ka diatla, fēla xe ana thšaba
 a ya nateng e ngwē, ke moke motum
 u a tšene nateng. Bare mokxōmana
 ka thšaba oile xo rapa mankōkō,
 xe a katla a fena ke moke kхоѝ
 ke yēna, kхоѝ fēla le yōna, eka tšwa
 ka sa mafuni, a leka xo rapa diatla
 le yēna, xe a katla a motenya wa
 thšaba, xo fediša ditaba e se mo yo
 mongwē a rapa a yo dula nateng
 e ngwē, xoba xo bolaya yo mongwē.
 Kхоѝ le xe e kaba byang le byang, xo-
 ba ke sethaēla, sefōru, se xōle, ti-
 bala tōbē, setafwa xoba mbo lwe-
 tši, xana taba ke kхоѝ, rangwane
 wa xaxē, o swanetšē xo mōnēla di-
 taba, dilō kamoka a e ya a meta, di-
 ngwē xoba wa tšena ka xona mola-
 to. Meditaba diyato tša šita ke
 mo ele saxafi, a xafa le naxa, xo
 na rangwane wa xaxwē o swanetšē

693 36
K34/82

e xo dula setulong a fere mohuma-
xadi wa kxosi, xoba yêna mohuma-
adi ka nosi a dule setulong. Empa
mahlung a xapatšê xobona xae, ba
swanette xo matwana xa batse.

Ngwana wa kxoši le xe ele yo mo
xalo, empa rapašê a rapela
a ka seke a dula setulong,
le xe ekaba o tšene ke boluwetši
mang le mang, xoba a tšofetšê
ka matla, o tla no dula setulo-
ng ka morao, xa mo rapašê a
h'uile. Ke kxoši ehule o swane-
tše xo fetša ngwana, e tšane ka morao
xo xa sešô, yaba xôna, ba tšibiša
batho ka moxa xae ka tšatši la
xone batho ka moxa bakxobukane,
xobeina kxoši empha. Byate yo
mongwê le yomongwê o tla le se
a swanette xo tšabêla morena
ka sôna, ba bakole setšhabeng
ba nthša dikxomo. Byate xe ba-
tšo bakxobukane ke moxa sangwane
wa xaxwê, o êna ka matšo, o

69:3 37
K34/82

batš'a batho xore, le tsebe xore mongwa
 lena o huile, byale le hono re swane
 tše xo tšeba xore kxosi ya lena ke yo,
 a matswara ka seatl'a, yo mongwe
 ba na ba kxosi ba swanetše xo ma
 swara ka seatl'a, byale xeba
 feletše, o xoma a êma xape a re, xa
 xona le yo a nato kpelele a ême
 a bolele. Ka xosena ya êmato ke
 moxa o êma xape a re, re swan
 etše xo ledišana ngwana yo,
 bare morena. Ya ba dinam'a
 ke dinam'a mabyala ke mabyala
 dimpho ke dimpho, dikxabišo tša pa
 rapaê o a rešwa bona le tšatši
 le me. Ka tšara mowe ke moxa
 ke rapašo sethšaba, ke moxa o hlw
 a le ba kkalabye, ba mšumata me
 laō, ya xo tšwara sethšaba.
 Raparwê xe ahwile, xa dumelilwa
 xo bōna setapo, e nore xe ba monthō
 ka ntlo, ba mitša a tla a pattama
 malomong, ke moxa ba motaboša
 ka xodimo. Pele xa xore ba mee setu

693

356

K34/82

long dingana tš'e dixhola di swanetš'e xo
 mmeya mmele, ba mohlabele dihlare
 ka monywa o ba ka khonato ka oña,
 xone motho a seke a moleka, ka xo-
 bane batho ba bangwê ba tš'ekxa,
 tš'e me ba modina mo a sa boneng
 ke motho, ke kxōši e kwile morwa
 wa xaxwê e sale yo monwana, rangwa
 ne wa xaxwê o swanetš'e xo moswa
 tš'ela, yo me kxōši siloto xo bēlōxa ka
 morato xwa bēlōxa yēna, le xe ba-
 nya ba kxōši ba letōna molaō, xa
 o dimela xone, yo mongwê wa bōna
 a tš'wanēle ngwana kabaka la
 xone a ka tla a xanēla, are le nna
 ke papa. Bvane rangwane a ka se
 ke a khona xo xanēla, kabaka la
 xone ke ngwana a moxalo wa xa-
 xwê. Bane ngwana monwane
 o seke wa llēla botōši, llēla tš'xo
 tuma, botōši ke bva malapa a
 malalo. Mohlang ngwana a baxo
 monna, rangwane wa xaxwê, o
 swanetš'e xo bitš'a banna xone ngwa-

693 39
K34/82

na o xodile banna ba xa Mahlabe, byale
 ke mmeya setulong sa xaxuni. byale
 ke moka bare, thobela, ke moka a dula
 setulong, le yena ngwana o tla mohlōk-
 omela kudu ka xobane xa aka a xana
 le setulo sa xaxuni. Moswaredi
 o bewa ke setšaba, a ka seke a
 hošwa, mo baka motlošaro ka maatla
 ke mo a xana le setulo, le xe a bōna
 xore, ngwana o xodile, byale ka xori-
 alo, o swanetše xo rakiwa naxe.
 ng ka baka laxore, a ka bolaya, ng-
 wana a maha xodula setulo-
 ng xape. Moswaredi o na le
 ditakelo tša botoši, tšotle tše di-
 diraro ke kxosi wa didirara, xore xe
 ngwana a xodile a mofe tšona le
 xo kxona xo maruta tšona. Kōma
 wa tya, menyana ya kōma wa
 dira, xobeta badimo wa dira, ka
 moka se sengwē le se sengwē.
 Moswaredi o swanetše xo fepa
 ngwana ka malaō, dijō le diaparō.
 Mahlang a mofa setulo, o mofa

693 40
K34/82

le dikxomo tšē dingwē tšē dingwē
tša sala le matswaredi.

Lehu xoba tlošō ya kxoši. Kxoši xe e babya
Kudu mowe, ba bōnaxo xore a ka se
ke a phela, ke moka ba tibēla batho
ba bangwē xore ba seke banya xo mō-
na, xo dumēlēwa mokxōmana yo mo-
xolo le matseta yo maxolo fēla, xo
ōka kxoši. Xo fihlēla a ehwa, ke mo-
ka ba tsibišē bakomana ba matse
xore mongwa leka xa saphela,
fēla taba e we ke sephiri, xa ba
batšē motho xo fihlēla, beke e fēla
mmele wa xaxwē o bōla, ke moka
ba tlošē letlalō la ka ntle. ~~ka m~~ Byale
mowe bathōma xo tsibiša batho xore
morena a saphela. Oišwa le bithe-
ny nama ele e kubedu, fēla ba
phutetšē ka dikaparō tšē dingwē
tša xaxwē. Ka letlalō le mahla
ba yo fetola dihtane tša pula.
Kxoši a e fihliri byale ka batho ka
moka ba kōnayo dieta noko, yēna
ba modudiša xodimo xa sepona, ba

693 41

K34/82

hlabile kxomo le nku, byale ba tšena
 mekxopa ya tšona, ba dibene pele xa-
 xwê, le mošwala swati; ba e fela
 tšetša pele xa xaxwê, mahlô a xaxwê
 e a lebella mo a tšwa. Ba moloka ba
 dimo xa ba xaba, felô fa we ba moloka
 xo, xa xonyake xo lebala, xo e leletša mohlantšeng
 mahu abelaêla. Kxomo le nku dilewa
 ke banna lebitleng kantle le xo thšela le
 tšwai, mašapô a šula ba dimong di-
 mpa dišala dija. Xo tlošwa xa kxoši
boxošing, xo bōina xa xolo xo tloša morena
boxošing, fêla tloša ya xaxwe ke xomoka
 ya xoba xo moxafiša, byale ka Mmatxwa-
 peng kxoši ya xa Mahlabe, oile a dula
 boxoši ngwata ka otee, ebe e le kxoši
 e šorô, pušong ya xaxwê oile a bolaya
 banna ba bararo, xone xa kxošô, ebe e
 le batho ba lekhotla, ke bo Mapererekanye
 Masete, Masôšô Mašummi le
 Seben Mahlabe. Byale banna
 ba xapala bare, felô fa ye a fêla
 byale ba leka ka maatla, xonyaka
 dingaka ka sepheing xone, ba mpê

693 42

K34/82

ba mofeferetšhe, a wa ba ile ba mokxona
 oile, a xafa, a sepela le nana a tšama
 a bina dikoaša, xa bo Mamabolo le phala-
 bonwa le xa Matsatši; le ša letswalo
 ka moka matsoš; a ka mono nga eno
 ba matseba. Dikoaša tše a xoba a tša
 na a epela tše ditsebaya xa xolo ke
 tše: o be a ne, manxwape ng a re, kōkōu
 lane, a swere mapara a mabedi me
 matsatō ka moka, ke moka a tšhōme xo
 tšhōng mapara a bina, ba murufa ka
 ditloo le mahoya, xe a bōna xore selemo-
 sebatametše a boe xae, a ba batše
 xore nthāng reu bosele, ke moka
 a xome a tšoxe xape, selemo se seng
 wē le se sengwē o be a boya xonthā
 reu. Dikapaō tša xaxwē ebe ele
 mekxapa ya diphōpōlō, hlōtong ele
 diala. Koša engwē ke dikawu o
 sepela le tšela, dikawu o sepela
 le tšela, mapara ōna ke molaō a
 tšhōngwa. Byale ka xodira byale, ba
 beya Mahumaxadi Marebole xore a
 buše, kxoši ya batho oile a xafa,

693

K34/82

43

mafêlêlong a boya xae, maba kemoka
otlisa lehu, le xa xole byale baile ba mo-
loka byale ka xe ba boloka matoki a
mangwê.

Ditokêlô se se amaxêlano ke kxoi; ditthoto tša
xaxwê. Xona le melaô ya dibeto le kxê-
thô. Dibeto ke tša mabyala le lehla-
ni, le metxapa ya tau lenqwe.

Byalwa ke sebeto se sentšano
ke mosadi yo mongwê le yo mongwê,
ba nswala baiša mošate, ba dibeta
ka lapeng le lexalo la mošate, ke
melaô wa xore motho yo mongwê
le yo mongwê a nthiê sebeto, xo-
seng byale ke molato, mohlomong
ba na mohomôlêla, yare mohla a
na le molato le motho a re, moane
otlilô beta ditaba bare, sepela
o beta kxoi, e me, o ya xo o efa
dibeto, ke moka o na le molato e se
moa lefa ba kxone ba ekuwa
ditaba tša xaxwê. Sena ke se-
beto sa tšatši le lenqwê le le lenqw-
ê. Ke setšê ke hlalusetšê xore Mas-

693 44

K34/82

umu wa nwa dibeto tša mabyala.
Mahlakōri. Motšo yo mongwê le yo mo-
 ngwê ya hlabano kxomo o iša lehlakōri
 mošate, ba bangwê ba toena ka Ma-
 šumu yaba yēna a iša, wa hloka
 xo iša o molato.

Mokxopa wa tau, xe motšo a na
 bolaya tau, o iša mošate xobeta
 le mokxopa wa nkuwe, banna ba ba
 xoba ba le xona, ba kxobukane ba xoba
 moxobō ba lebile mošate, ba yo beta.

Kxoš'i e ba lumisa ka kxomo, kudu
 elumisa moxala, kxomo ya hlabana
 ke moka bantš'a le tōtō le lehla-
 kori dišala mošate, nama ka mo-
 ka e a rewa kxomong ke moka
 banna ka moka baya. Kxošana e bwa-
 le ka Mašumu, xe baile ba beta
 yēna yaba ona le kxomo, o wa ba-
 hlabēla, ke moka mokxopa wa ba wa
 xaxwê, yēna o kxema pudi xo tšibi-
 ša moena kaba e. le kxēthō ba
 nthš'isa makarapa, xa tee mo ngw-
 aeng, ke pudi, xoba xe le karapa le

693 45
K34/82

ka finla xae, pele la mo le kxêthô le se
 šea la nthšišwa, o swanette xo du-
 medišša morena ka pudu, xone morena
 a tsebe xone o mona xae. Batsomi
 ka ngang ya diphoatôlo tše dingwe
 ba naitša ka xonata xa bôna, e se-
 ng ka xone ke molaô. Bare phiri
 mošata babera, seya mošata x-
 a serallue, ke ka mokwa o ok-
 waxo batho, bare, tlala mošate xa
 e tšene xo tšena lehu fêla. Bara
 ka bana la dibexo, e dilwana dilwa
 na tše dingwe tše ba dišaxo moš-
 ate. Banna ba ba lexo mo xae, xa ba-
 nthše le kxêthô, ka bana la xone bathuša
 kxoši mešomo. Dilô tše ke kamoka
 dibexo le maikxêthô dilala ke kxoši
 xe motho a etšwa kxole a lapile, ke
 yêna arexo, sepelang lo mofa byala,
 le bôna ba fumane sebaka sa xonwa
 le xe a be a sabate, bare monene
 tla ka xesu reje ka wena. Modiro
 o ba dišela kxoši ke xokma khšemo
 le xo haxola, le xo axa kxônô le dintlo.

693

45^a

K34/82

Ke motšo a ka nane a le moxâe, a sete
 aya, o swanetše xokfa, ka pudi.
 Ke ba aya dintlo xoba kxôrô bajaj di-
 jô tša kxôši, xo lema ba tšaja dijô
 tša bôna, mabyala ôna xe a lexôna
 ba fiwa ka mokwina o ana kxonano.

Dipapatšô motšo yo mongwê le yo mo-
 ngwê, wa bapatsša setô, se a nako nako,
 kxôši xa etibele.

Dikxomo tša kxôši. Kxôši dikxomo o di-
 fumana ka xolifôa melato, ke moka
 mong wa molato a nthša kxomo o
 tswalla kxôrô. Tšela e ngwê ke
 xo fidišô motšo aye, o monwile,
 ka xonalo o molefôa kxomo xoba
 dikxomo tše pedi. Tšela e ngwê
 ke dikxomo tša xo thopra. Byale ka
 ditšela tše uwe o fumana kxomo
 tša kxôši ele tše dintši, xe ditšela
 kana le tša baredi xôna xa rebotele.
 Le šana o fumana ketšetše, ele xore
 tše dingwê dipišitšewe mašakeng
 a mangwê. Dikxomo diaxelwa ka
 tlare xa kxôrô.

693 46

K34/82

Mafemo a mošate. Ke temo e tee, mo-
 we temong e we, xa xo motho ya ka tre-
 nato, a etse mofaladi, le xona a fuma-
 na xore temo xa e sale xona, xona kro-
 ši eka mosutella xore a thethe kxau-
 fsi le yena. Byale ka Masumu le
 Popula le masate bana le ditemo
 tša bona. Batha o kwa bare ela ke
 temo ya mošate xa xa Masumu
 byale byale ka dikoro, kxoro e nguē
 le e nguē e na le temo ya yona ka ntle
 le bafaladi. Byale mafemo a mošate
 xo kema bana ba kxaki, ka ntle le mošate
 ona o kema ke sethaba, le xohaxola
 le xobuna. Mosadi yo monguē le
 yo monguē wa mošate o swanetše
 xo šama thšemo ya xaxuē, nantše
 le xo thušša ke motho, ese xe aka dira
 byalwa xona batho bakatla ba mothušša
 ba zatella byalwa, byale o we ke mo-
 šemo wa mosadi e monguē le e
 monguē. Basadi ba mošate ba kxu-
 tša xo hlaxola le ^{baka} la mo xoballa
 kema, xona xo hlaxola bale ke xobuna

693 47
K34/82

Ba hlokamedi ba mašemo ke bāna basadi ka
noši. Ba bjalā mahena, lotša, dinaana, mašō-
tše, dithekaraya le dintšune. Kamoka di-
lō tše ba dibuna ba dirwala ka dihlo+ō
tša bōna ba diša xāē, mosadi yo mongu-
ē le yo monguē o na le setiba sa xaxuē
le sešero sa xaxuē, di bolokwa ka xa
šona, fēla bahumadi ke xore batho
ba banexo le mabēlē a mantši) bōna a
monguē ba rekita, fēla mmamuē kx-
ši yēna le xe a ka mudiša mabēlē a
mantši, a a rekiti, baeti le batho ba
batlileo kxorong ba tla khušā ke o na
empa basadi ba kxoši kamoka batlišā
dijō kxorong.

Se ~~antšiwato~~ ke kxoši. Dijō le kxu-
mā la kxoši. Dijō tša kxoši dilewa ke
batho kxorong, byale tšē byalō ka mabya-
la, dimothušā kudu xe batho ba tšilo
dira mosomo wa xaxuē, le dipapad-
ing, tšē byale ka lepešā, le dikōma o
nufa ka byōna. Le medirong e meng-
wē e byale ka mahi, dile tšena ka mo-
ka a dira tša ka malapengā xaxuē.

69348

K34/82

ke ruo, dikxomo, matlalo, mafafa,
 dikxabiso. Dikxomo mohlant morena a
 nyaka nama ya kxomo, wa ehlaba, ye hla
 ba ke monxomana, bala xe e wele fase,
 ba beta xore, e wele, are, tsuinyang, xe
 ba feditše xo tsuina, ba boela ba beta
 xape, are, e puleng, xe ba feditše
 xo pula, ba beta xape, are, e phakola-
 nyeng, bala xe ba feditše, or bare e
 fedile, xe a rata xoya xo ebona, o aya
 mohlomong are, e wuleleng ka lapeng
 la mmato lena, ke moka ba dira bya
 le. Masete yena o šetše a sešile
 dinamane tše dilewa ke kxosi, wa di-
 apereya, a lete mutši. Bala morena
 o tšena setho se sengwe a riparam-
 yetsa ba tsuisi, e e salaxo, o a bēla
 basadi ba xaxwē, le basadi ba bo morw-
 a xaxwē. Tšela engwē, xe bakini ba
 koša ba bina, o bakhabele kxomo, mome
 xodimo xa kxomo e we, o boelwa ke
 khlakoni le letšōtō, nama ka moka e a
 peina kxorong, banthša mabēlē ba
 fa dikxareke tša šila matōbe. Ke

K34/82

693

49

dijo kamoka dilukile, ba yo dija ka lapeng
 la mahumadadi. Ka lona tšatši; le
 we ba ja xo kxomo ke moke kosa e pedi-
 le ba ekela maza. Xe kōma e alōxa
 byale ka bodikana, kxosi o bahlabēla kx-
 mo ya xo bahlatšiša dipēba, le byale ba-
 le xe ba bina malōpe bahlabēlwa kxom-
 o le bōna o bahlatšiša dipēba, dinana
 kamoka diapeiwa kxonong, empa ba
 dija ka lapeng la mmaxwē bōna.
 Badimo xe ba belatla, kxomo entso
 ya xapiwa ba ya bahlaba mar ba-
 dimong, ba phasa ore badimo ba rob-
 ale, byale ka moraro ba beša nama kam-
 oka, xe balle e ba šitile, ba išiya badimo
 etlaja ke dimpya. Yomongwē le yomong-
 wē o xokelwa le se tšiba - sa yōna ka-
 le tšatšong la mphapa, xa se kxaolwe
 sōna - se tla kxaoka ka noši. Tšela e
 ngwē xape, ba hlaba kxomo xoba kxomo tšē
 pedi xoba tšē tšaro, xe banna ba etšwa
 mamung, ba xalefišwa, kxomo ya
 melato, xe bahlabile kxomo ya melato,
 molifina le kxosi ba hšathšathana^š

693 50

K34/82

yo monquē le e na monquē a feta le
 mphapha, hlōxō le dikxwenta ke tša ba
 nna, ba diapera xorong ba dija xōna.
 Byale molifiwa o fa batho ba a tšwaco
 le bōna dikabēla (diswarendi), ~~ho~~ byale
 a fa sebaka sa xaxwē le tšōtšō. Kroši
 le yēna o fa batho ditswareledi tša
 bōna, fēla motho yo a hlabileng krom
 o otloxa le nama entši, ya motho-
 ke moanarumu ya bobedi sekobēla.
 Moanarumu, ke lela le bareto ke lok-
 wa mantši, byale mohlabi wa kromo
 nama enquē le e nquē oripa a fakē.
 la na ntse, xo fihlela le tlaala, le mal-
 a le ōna wa fakhēla.

Mabēlē a kroši, xe tšala, ele ekxolo
 o swanetše xo aβēla basadi ba xaxwē,
 e, mohlomong le ba xatša ba xatšo ba
 xaxwē, wa baabēla, empa e seng
 ka xo lekana le basadi ba xaxwē.
 Xe basadi ba xaxwē a ba aβēla le
 saka lesaka, ba wē o ba fa ka
 seroto seroto. Dikxomo tša kroši
 mabapi le xo difiša

693 51

K34/82

Kxosi le balaodi bya yona. Kxosi e na le maatla
 a xobe ya molaō ma sethšabeng, fêla mo-
 laō o mongwê le o mongwê o swanetše
 xo bolela le lekhotla pele, xe ba dumêla
 byale, ba kxone ba bitša pitšō, xo tsibiša
 sethšaba. Ke sethšaba seleka xore
 molaō o we o ba ima, le khotla le la-
 la xo rēra le kxosi pele, le leka ka ma-
 tla, xo hlalošetša sethšaba, xore se du-
 mēle, byale xe beng ba naka ba dumêla
 kemoka, balandi bōna ba ka se sa bolē-
 la, bare, khobēla. E le xore le xe ba ka-
 xana bōna ba le khotla, xe a naka xore
 molaō o be xōna, ka maatla a xaxwē
 o no dira, bare, xaluki: kxosi xa e bolele
 maaka, le xona xo nyatša kxosi ke xo-
 kloxa, ba ou dumela dipelo tša bōn-
 a disekxōtšō. Se sengwê le sengwê
 se se dinētaro, ba swanetše xo tsibiša
 byale ka xe, motho e babya ke malōpō
 ba tsibiša xore, moroma re kopēla xo
 tšya meropa, re alafa motho. Ke moka
 a ba dumelle, xoba le peša le menyanya
 e mongwê ya mabala. Ba hloka xo

693

K34/82

52

dira byale kxoti e na le maatla a xoba fedisa, xore ke bomang ba me ba letšexo ba tšiya meropa mo naxeng ya ka, bōxeto ka mo ka, le xo kxomēla xa ka kxomēla, ka xopola xore mohlomong e ka ba ke manaba. Mong wa matse a me ba letšexo ba tšiya meropa ona le molato, kxoti o moratedisa kxomo xoba dipudi ka mo qēna a xataxo ka xōna. Empa kxoti e šita wa xo šimola morō e o xerilweto ke xethšaba ka mo ka, ka xobane xe a ka lwanthšā ōna, e ka ke xore kxoti a ny a ke batho, ba ka thšaba ba ya naxeng tše dingwē.

Kxoti e le moahlodi. Kxoti ke ditšebē ditaba diahlolwa ke le kxotla, byale xe le kxotla le bōna xore mokete ona le molato, byale ba beja morena xore ba una ba bōna morwa mokete molato, ka bana le, le, ke mo ka kxoti a me xepelang le matšē a nthšē bōnete, a lefe mokho yo me. Empa le qēna kxoti ka moši o ba xōna kxotang, ka bana la xore, ba una ba bangwē bakeng sa

K34/82

693

53

xore baahlole molako ka molaō, ba-raki-
 sa mahupā, le xonyatsa motho, ka xoba
 e ka nore taba ya xaxo e lukile, ba e
 singa. Xona le melato e mexolo, e byale
 ka ya xobolaya motho, ya xohladiša le
 xonyatla motho hlaxō ka molamo, melato
 e ke e metolo, byale mong wa molato
 o leka ka maatla xore a ē xo morena
 a yo nthša seatla-kobong, ele xore ka
 xovialo a dinēle, xore kxōzi a moēmelle
 malato, o dinēla xore morena a mu-
 lipiše ka bonyanyane, byale ka xe mola-
 to o lebane xo nthša dikxomo tše nne
 a monthšise tše pedi, byale batho
 ba thome xo makala, ya ba xaxo-
 na malato ditaba difedile. Ke mo-
 tho a iša seatla-kobong, o tsena ka
 mokxōmana, yaba yēna yo a yaxō
 a bolēla le kxōzi. Empa taba e ke
 sephiri xa xonyake xore e tsibe, le yēna
 mong wa seatla-kobong, le xe kxōzi
 e ka no muliša ka tefō, e e ka xodimo
 a ka seke a bōkēla setō, ke khuta ma-
 rama o sekhu hwa na yo. Monna

693 54

K34/82

bare ke Ngwanankotle Mokhabela le
 Rakxobadi Moyene, ba bakathšemo.
 Byale Mokhabela aile a tšena ditaba
 tšena kxorong, byale kxōrō ya bitša Mo-
 yene. Lekxotla lane, Moyene xa ubit-
 xi ke rena, o bitša ke Mokhabela, by-
 ale Mokhabela matšo yola o monyakašo.
 Byale Mokhabela a thoma xobō-
 lēla are, ke fapana le Moyene ka
 thšemo, Moyene o limile marupi
 aka, byale xe ke matša kore a tloxele w
 a xana, morena ke êma fa.
 Bare Moyene šidime ditaba, a ê-
 ma kamato are, Na xa ke leme
 thšemo ya Mokhabela ke lema ka
 marupi a matše waka, le setšā
 seme a sebōlēlato xa se saxaxuē
 ke sa maferefe Raxanya obe a du-
 tzi le ngwanabo Mokhabela, a du-
 la fase. Byale dihlatsē tša Rakxob-
 adi tša bōlēla byale ka yēna.

Mokhabela xana dihlatsē. Byale
 lekxotla lane, Mokhabela molato o a
 hlala ke dihlatsē, byale ka xonalo,

693

K34/82

55

o bitile maaka, o swanetše xo ho-
 xêla thšemo e le ngwê ke moyene,
 bôna e bile e kxanfi le matae wa
 xaxwê, le xe dikxomo le dikxoto le di-
 kolobe dija, xa xôna molato kabaka
 la xone ke dimina tša xaxwê, mo-
 nna yo mongwê le yo mongwê o swa-
 netše xo lema kxanfi le xâ xaxwê.
 Byale kxoxi yane, Mokhabela a nth-
 še rudi ya le kxotla, ke xone xotšwa
 lla kxôro, aile a nthša yaba ke
 maaka molato o fedile. Byale ngw-
 axa o mongwê le o mongwê Mokha-
 bela o fêla a tšôa taba e, xo
 fihlêla mokxoxi eba xô yane, xa ke
 samyaka xo xobôna mokxoxong tabari
 le taba ya thšemo, yaba xôna Mokha-
 bela a dula fase. Ditaba tša boboi,
 ke ditaba tše dimaretšano ke dingatka.
 Byale kxoxi e dihlakômêla nudi, kabaka
 la xone, xe motho aile a tija ke mō-
 kōme, xe a boya, kxonong a dumêla
 xone ke lōile, wa bōlaiwa, mohlom-
 ony xe baile banthša seatla-kobong

K34/82

693

56

ba munthšiša dikxomo tšhe lekanato
 hloxo ya motšo, ke ksome la dikxomo
 le kxomo tšhe pedi, dikxomo tšhe pedi di
 šalla kxonong, ma mumi o xapa le
 some. Byale kowa xedimo xa kxomo
 tšhele pedi, o tšeya kxomo ka etee, eng-
 wê ke manganga hlaa a banndya
 bolaiwa, ma mwa kxome e wa kxoš
 e tšeya letšōtō le lehlakori, nana
 ka moka banna ba ripšana ka yōna
 ba yo apeya mabapeng a bōna, hlākō
 le dikxwatla tšōna diapeiwa kx-
 onong, ba dija xōna.
Kxoš: le bolandi ba dira. Mabapi le
 dira, kxoš o laela molitš; wa phala
 fala, xone a letšhe batho ka moka ba
 kxobukane mošate, byale xe ba kxobuka
 ne are, xobōna, xona le ntwa bokete
 bya xone byale, sepeleng la dira mefat-
 ō ka tšatš; la xone le ya sepela. Bya
 le le yēna o šaka a lukisa tša xo
 foka mamunō, le tšatš; le me le
 beilweko, yo monqwê le yo monqwê, o
 tšwa a suere le rumō le kōtse.

K34/82
69² 57

ba dikxobukama kxorong, byale kxadi
 ye ekxolo ya mošate e foke marum
 u ka mphokō, byale a bitše ba kxōmana
 a dule le bōna ma porong a ba foke
 ke bōna balandi ba dira, byale xe
 a feditše xo dira byale, a boēle ka
 xaē, a batše kxosi xone, ke feditše,
 are, sepele o banthša. Kxadi e fihle
 e ēme pele xa dira ere, le sepele
 ka dipelo tša lena kamoka, badimoba
 lefe maatla le fenywa ntweneng erue
 le ya xo xo yōna, are mokōši tšupum
 a ba eta pele, xe ba šetše ba le
 kxole nyana le matse a baxomēla.
 Xe ba e ya xo fenywa ntweneng batta
 bōna seka tseleng. Byale ka ntwa
 ya metsi-mahlakwi, baile xe bale tšele
 ng ba bōna hlware e pheka xane tseleng
 byale, ba kxōmana, ba bangwē bare
 a re xomeng, batta ya ba rehlola, ba
 bangwē ba xana, a wa ba sepele
 xo fihla ba yo hlware le dira, matla
 xosa, xe letšatši le hlaba yaba lexone
 le suere malle, ba xeshe baile

K34/82
693 58

ba finyena, sethaba se sengata
seile sa fêla. Mašaledi ba bona xaê
Kxoši e sala xaê, balandi bôna ke bôna
berwe ba dirako maanô, a xohlabana,
ba dira dihlopha-hlopha ka meroto
(mephatho).

Kxoši e le molôpa badimo le moreku:

Pula Kxoši e neša pula ka di-
hlane, empa le xe a dira xore
pula ene, wa xopela xo badim
o xore ba makhutšê pula ene.
Xe mokho aile xo toba o kwa a
re, a setse re flobôna e noba di
lô tšeme xa ditsebe ke mokho
ditseba ke Modimo. Pele xa mo
bathôna xo lema, Kxoši e tiba di-
fate ka dihlane, xore phefo le
sefenefene le tšee, sefako le se-
xônqwane, ba dihupa xore di se
ke tša trena navenq kabaka
la xore disinyan mabêlê. Ka mo-
kwa o le xo neša pula, mabêlê
eba a mabotse, le punô ya ôna
le byene xa babe xôna. Byene ke

693 434/82 59*

mabele a orenq, xe olle ôna, dikho tša
 xa xo tša mmele tša šepa wa nqa-
 ka xo robala pēla, le bala bja ôna
 xe batho ba nmele byōna, wa nwa
 dixō tšepedi ke moka wa kxamēla
 yo mongwē le yo mongwē o tla fuma-
 na a robetše. M-otšo yo mongwē
 o a lafa pen xa ya xaxwē, kxoš
 le yēna o a lafa ya matse wa xa-
 xwē. Xe dilo tšena ke šetšeng ke
 diboletše, dikahlana le kōmēlētō
 kxoš o leka ka maatla, xo rapēla
 badimo le ka dihlane, xone sethšaba
 ba se pholoxē, ngana e ngwē le e
 ngwē e le ka xone e tšhute kxoš: ka
 dihlane ka ntle le tabo, ka bakka la
 xone ke taba ya sethšaba.

Ends 693.